

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Nea Sinkkonen

Medialukutaidon kehittyminen nuorten kokemana

Haastattelututkimus työpajoihin osallistuneille nuorille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaali-ala

Opinnäytetyö

1.5.2019

Tekijä Otsikko	Nea Sinkkonen Medialukutaidon kehittyminen nuorten kokemana – Haastattelututkimus työpajoihin osallistuneille nuorille
Sivumäärä Aika	27 sivua + 2 liitettä Toukokuu 2019
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Ohjaajat	yliopettaja Jyrki Konkka lehtori Mira Schroderus
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten omia kokemuksia medialukutaitonsa kehittymisestä African Care ry:n Valtarakenteet näkyviksi -hankkeen yhteydessä järjestettyjen työpajakokonaisuuksien seurauksena. Opinnäytetyö muodostui osaksi koko hankkeen vaikutusten arviointia hankkeen päätteeksi.</p> <p>African Care ry on maahanmuuttajataustaisten naisten perustama suomalainen järjestö, joka toimii sekä kotimaassa, että kansainvälisesti. Se järjestää erilaista toimintaa Suomessa ja ulkomailla. Toiminta tähtää etenkin naisten osallisuuden ja toimintamahdollisuuksien vahvistamiseen yhteiskunnassa. Valtarakenteet näkyviksi -hanke käynnistyi vuonna 2017 ja päättyi vuoden 2018 loppuun.</p> <p>Opinnäytetyö yhdistelee sekä kvalitatiivisen, että kvantitatiivisen tutkimuksen elementtejä, mutta on pääasiassa laadullinen. Teoriaosuudessa esitellään globaalikasvatusta ja siihen sisältyvän medialukutaidon teoriaa. Nuorten medialukutaidon koettua kehitystä arvioitiin pohjautuen medialukutaidon teorian eri osa-alueisiin. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty ryhmähaastattelua. Haastattelussa yhdistyi strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Haastatteluja pidettiin kahdelle eri ryhmälle syksyllä 2018. Ensimmäiseen haastatteluun osallistui 10 ja toiseen 12 nuorta. Haastatteluaineisto on äänitetty, jonka jälkeen se on litteroitu. Litteroitu haastattelumateriaali on analysoitu medialukutaidon teoriasta nousseiden teemojen kautta.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten medialukutaidot kehittyivät työpajakokonaisuuksien seurauksena. Saadun yleisen palautteen perusteella työpajakokonaisuudet olivat opettavaisen lisäksi myös mielekkäiksi koettuja. Vaikka nuorten medialukutaito keskimäärin olikin kehittynyt työpajojen seurauksena, voidaan opinnäytetyön tuloksista päätellä, että nuorten medialukutaidot olivat jo valmiiksi melko hyvät.</p> <p>Johtopäätöksenä tuloksista työpajoja voitaisiin kehittää vaativammaksi, jotta nuoret saisivat täyden potentiaalinsa käyttöön. Tuloksista ilmenee myös joitain käytännön kehittämehdotuksia työpajoihin. Näitä ovat muun muassa työpajakokonaisuuksien selkeämpi markkinointi ja tiedottaminen kouluilla sekä aikataulujen muuttaminen.</p>	
Avainsanat	medialukutaito, globaalikasvatus, nuoret

Author Title	Nea Sinkkonen Development of Media Literacy from the Perspective of Adolescents - Interviews with Workshop Participants
Number of Pages Date	27 pages + 2 appendices May 2019
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Jyrki Konkka, Principal Lecturer Mira Schroderus, Senior Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to study how adolescents experienced improvement in their media literacy skills after taking part in workshops organized within a global education project called Uncovering Power Structures – the Impact of Global Power Structures on Women’s Lives in the Developing World. The project was carried out by a non-governmental organization African Care. The project started in 2017 and was finished in the end of 2018. This thesis is part of the total evaluation of the project’s effects.</p> <p>African Care was founded by immigrant women in Finland. It has both domestic and global operations. The main goal of African Care is to promote societal participation and activity, especially within women.</p> <p>This thesis has quantitative and qualitative elements although it is mostly qualitative. The theory section introduces theories of global education and media literacy. The experienced improvements of media literacy skills of adolescents were assessed based on various viewpoints on media literacy. Data for this thesis was collected by two group interviews. The interviews were carried out by using a technique that combined structured and semi-structured interviewing methods. The interviews were conducted for two different groups in the fall of 2018. The first group consisted of 10 and the second of 12 adolescent interviewees. The interviews were recorded and transcribed afterwards. The transcription was analyzed using thematic analysis based on media literacy theories.</p> <p>On the basis of the results, it can be said that participants’ media literacy skills were improved as a result of the workshops. According to the feedback received from the participants’, the workshops were considered educational and worthwhile alike. Even though the workshops had improved adolescents’ media literacy skills, it can be concluded from the results of this thesis that adolescents’ media literacy was already on a rather adequate level.</p> <p>As a conclusion, the workshops could be more beneficial for adolescents if they were somewhat more thorough. Proficient adolescents’ may need more challenge in order to achieve their full potential. Also, some practical adjustments to the workshops could be made to meet the participants’ needs better. These adjustments include changes in scheduling and more lucid marketing and informing of the workshops at schools.</p>	
Keywords	media literacy, global education, adolescents

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kansalaistoiminnan yhteiskunnallinen rooli	2
3	African Care ry -järjestö	4
4	Valtarakenteet näkyviksi – globaalien valtarakenteiden vaikutus kehitysmaiden naisten elämään -hanke	5
5	Nuoret kohderyhmänä	7
6	Gloaalikasvatus	8
7	Medialukutaito	10
8	Medialukutaito ja globaalikasvatus nuorten maailmassa	12
9	Opinnäytetyön tutkimuskysymys	13
10	Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset ratkaisut	14
	10.1 Tutkimusmenetelmistä	14
	10.2 Aineiston teema-analyysi	17
11	Tulokset	17
	11.1 Yleinen suhtautuminen mediaan	18
	11.2 Mediassa esitettävä kuvasto	18
	11.3 Mediassa esitettävien näkemysten monipuolisuus	19
	11.4 Median luomat stereotyyppit	20
	11.5 Kehittynyt valmius tuottaa mediasisältöä itse	21
12	Johtopäätökset	23
13	Pohdinta	25
	Lähteet	28
	Liitteet	
	Liite 1. Suostumuslomake ryhmähaastatteluun osallistuneille	
	Liite 2. Ryhmähaastattelun runko	

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä African Care ry -järjestön kanssa. Tarve opinnäytetyöhön nousi järjestön toiveesta toteuttaa vaikutusten arviointi Valtarakenteet näkyviksi -globaalikasvatushankkeesta. Tarkoituksena oli arvioida hanketta kokonaisuutena, mutta opinnäytetyöhön käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa päädyimme yhteistyössä oppilaitoksen ja työn tilaajan kanssa rajaamaan aihetta huomattavasti. Lopulliseksi työn tarkoitukseksi muodostui selvittää kuinka hankkeen toimenpiteenä järjestettyihin työpajoihin osallistuneet nuoret kokevat medialukutaitonsa kehittyneen.

Medialukutaidon näkökulmaan päädyttiin, sillä sen painoarvo osana globaalikasvatusta on erinomaisen tärkeä ja tema on varsin ajankohtainen. Suomessa tehty, nuoria koskettavista mediatutkimuksista koostettu yhteenveto Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa (2013: 9) kiteyttää mielestäni hyvin osuvasti tämänkin opinnäytetyön tarpeen yhteen lauseeseen: Tulevaisuuden työelämässä ja globaaleilla kentillä mediataidot, sosiaalisen median ja verkkoympäristöjen osaaminen sekä kansainvälisen mediakulttuurin ymmärtäminen tulevat entistä tärkeimmiksi osaamisalueiksi. Työelämän lisäksi edellä mainittu pätee myös elämään ylipäänsä. Vuonna 2013 julkaistussa raportissa mainittu tulevaisuus onkin tällä hetkellä jo nykyaikaa. Mielenkiintoista ajankohtaista keskustelua median esittämistä representaatioista käydään myös esimerkiksi Riku Rantalan ja Tunna Milonoffin isännöimässä suosituksessa Docventures -ohjelman jaksossa, joka on esitetty YLEllä lokakuussa 2018. Ohjelmassa keskustellaan median luomista mielikuvista ja harhaanjohtavuudesta sekä medialukutaidon tärkeydestä (Docventures Talk Show 2018).

Nuorten medialukutaidon koetun kehittymisen arviointi on toteutettu peilaamalla nuorten kokemuksia työpajoista medialukutaidon teorian eri osa-alueisiin. Aineisto on kerätty haastattelemalla hankkeen työpajakokonaisuuksiin osallistuneita nuoria.

Opinnäytetyön raportin aloitan kuvaamalla aiheen yhteiskunnallista paikkaa ja yhteistyökumppanini sijoittumista tähän kehykseen. Tästä etenen esittelemään sekä yhteistyökumppanini, että Valtarakenteet näkyviksi -hankkeen tavoitteita ja toteutusta. Jatkan kuvaamalla nuoria kohderyhmänä ja esittelen globaalikasvatuksen ja medialukutaidon teoriaa. Tämän jälkeen kuvaan pienimuotoisella yhteenvedolla teoriataustaa nimenomaan kohderyhmän näkökulmasta. Näiden pohjalta syntyy opinnäytetyön tutkimuskysymys.

Työn toteutusta ja käytettyjä menetelmiä kuvaan erillisessä luvussa tämän jälkeen. Eteen tuloksiin ja lopulta päätän työni näiden pohjalta muodostettuihin johtopäätöksiin ja pohdintaan, joka sisältää mm. kehittämisehdotuksia ja opinnäytetyöprosessin kriittistä reflektiota.

2 Kansalaistoiminnan yhteiskunnallinen rooli

Kansalaistoiminta on sananmukaisesti kansalaisten toimintaa. Kotimaisten kielten keskuksen kielitoimiston sanakirja (2018) antaa kansalaistoiminnalle lyhyen ja melko rajamattoman määritelmän. Sen mukaan kansalaistoiminta on ”henkilön julkinen toiminta yhteiskunnassa, erilaisissa yhdistyksissä ynnä muissa.” Harju (2003: 10) taas määrittelee kansalaistoiminnan omin sanoin rajatummin. Hänen mukaansa kansalaistoiminta on yksilöiden yhdessä toteuttamaa aktiivista toimintaa, yhteisen hyvän eteen. Kansalaistoimintaan vaaditaan aina konkreettinen työpanos yksilöltä ennen kuin määritelmä täyttyy. Harjun määritelmässä keskeistä on nimenomaan aktiivisuus, jonka hän näkee rinnakkaisena kansalaistoiminnan toiminta -sanalle. Käytännössä kansalaistoiminta voi olla esimerkiksi vapaaehtoistyötä jonkin itselleen tärkeäksi kokeman asian saralla, kuten vanhusten hoito tai yhteisöllistä vaikuttamista yhdessä tärkeäksi mielletyn asian eteen, kuten seksuaalivähemmistöjen oikeudet.

Arkiajattelussa kansalaistoiminnalla viitataan suomalaisessa kontekstissa useimmiten nimenomaan kansalaisjärjestöjen toimintaan. Kansalaisjärjestön Harju (2003: 12) taas määrittelee seuraavanlaisesti: ”Kansalaisjärjestö on rekisteröity tai rekisteröimätön yhdistys, joka toimii tietyn päätetyn tarkoituksen hyväksi paikallisesti, alueellisesti ja/tai valtakunnallisesti, jolla on hyväksytyt säännöt tai ainakin toimintanormit ja jolla on toimintaorganisaatio ja sovittu taloudenhoito.”

Kansalaistoiminnan historian voidaan nähdä alkavan merkittävällä tavalla Ranskan vallankumouksesta (Harju 2003: 21). Juuria huomattavalla kansalaistoiminnalla on myös teollistumisen jälkeisessä yhteiskunnassa. Teollisen vallankumouksen aiheuttamiin sosiaalisiin haasteisiin vastattiin nimenomaan järjestäytymällä muun muassa työväenliikkeisiin ja ammattiyhdistystoimintaan. (Koskiaho – Nurmi – Virtanen 1999: 188.) Suomessa kansalaistoiminnan voidaan nähdä käynnistyneen voimakkaasti 1800-luvulta kansanvalistus-, urheilu- ja raittius-, sekä työläisliikkeiden muodossa (Harju 2003: 22–23).

Kansalaistoiminnan käsitetään yleisesti tapahtuvan niin sanotulla kolmannella sektorilla. Yhteiskunta jakautuu instituutioihin ja nämä instituutiot edustavat yleisesti jotain kolmesta, joskus neljästä, sektorista. Ensimmäinen on valtio, toinen yksityiset markkinat, kolmas sisältää järjestöt, yhdistykset yms. Neljättä sektoria käytetään joskus kuvaamaan yksilön lähiyhteisöä, kuten perhettä, sukua ja ystäviä. Kansainvälisesti verraten on hie- man vaihtelua siinä, mille sektorille kukin instituutio luetaan kuuluvaksi. Pohjoismaissa kaikenlaiset yhdistykset luetaan kuuluvaksi kolmanteen sektoriin, mutta poliittiset puolueet edustavat valtiota. Angloamerikkalaisessa mallissa taas esimerkiksi työmarkkinajärjestöt ja puolueet katsotaan osaksi yksityisiä markkinoita niiden omaa etua ajavan ydinperiaatteen vuoksi. (Koskiahho ym. 1999: 185–186.) Kolmannen sektorin rooliksi kansalaisyhteiskunnassa muodostuu ikään kuin paikata julkisten ja yksityisten palveluiden sekä avun jättämää aukkoa sosiaalisissa haasteissa.

Kansalaistoimintaa perustuu hyvin pitkälti yksilöiden ja yhteisöjen vapaaehtoisuuteen ja omaan aktiivisuuteen. Kukin kansalaistoiminnan ryhmittymä ajaa itselleen tärkeäksi kokemiaan asioita yhdessä. Tällaiset järjestöt ja yhdistykset ovat sopivia paikkoja sosiaalisen pääoman synnylle. Sosiaalinen pääoma on luottamusta, yhteisesti jaettuina normeja ja toiminnan tehokasta koordinaatiota, mikä lisää hyvinvointia ja tuloksellisuutta siellä, missä sitä on (Harju 2003: 61–62). Koulutustason ja tiedostavuuden korkea taso saa ihmiset ajamaan yhä enemmän asioita, jotka he kokevat tärkeiksi (Koskiahho ym. 1999: 155). Näin ollen voidaan päätellä, että kolmannen sektorin kansalaistoiminnalla on varmasti merkityksensä hyvinvoivassa yhteiskunnassa.

Gloaalissa vertailussa kolmannen sektorin tehtävät painottuvat maapallolla alueittain hieman eri tavalla, vaikkakin kaikkialla toiminta on jollain tapaa yleishyödyllistä. Läntisessä Euroopassa ja Yhdysvalloissa kolmas sektori keskittyy sosiaali-, terveys-, työ-, harrastus- ja kulttuurikysymysten äärelle, kun taas kehittyvissä maissa Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa painotus on enemmän esimerkiksi demokratialiikkeissä ja ruohonjuuri-tasolla, kuten infrastruktuurin ja peruskoulutuksen tukemisessa. (Harju 2003: 30–39.)

Vaikka Suomessa on Pohjoismailla hyvinvointivaltiolla tyypilliseen tapaan laaja julkinen sektori, on kansalaistoiminnalle ja kolmannelle sektorille silti muodostunut melko vahva oma paikkansa sosiaalisten ja inhimillisten kysymysten kentällä. Ihmisten oma aktiivisuus ja toiminnan halu ei ole jäänyt julkisen sektorin jalkoihin. (Harju 2003: 30–31.) Suo-

messa ei kuitenkaan tehdä muihin maihin verrattuna mitenkään erityisen paljon vapaaehtoistyötä, vaikka erilaisia yhdistyksiä meillä väkilukuun suhteutettuna on verrattain paljon (Harju 2003: 31 & 34).

3 African Care ry -järjestö

African Care ry on vuonna 2011 afrikkalaistaustaisten sosiaali- ja terveysalalla työskennelleiden naisten perustama kansalaisjärjestö. Toiminnan pääpiste keskittyy eritoten naisten aseman ja toimintamahdollisuuksien kehittämiseen sekä Suomessa, että kansainvälisesti. (African Care ry n.d. a.)

Järjestön maahanmuuttajatyö on etupäässä Helsingissä järjestettävää monipuolista ryhmätoimintaa. Toiminta tähtää maahanmuuttajanaisten, ja sitä kautta myös heidän perheidensä, hyvinvoinnin tukemiseen ja osallisuuden vahvistamiseen (African Care ry n.d. a). Ryhmätoiminnan eri muotoja ovat muun muassa Hyrrä-toiminta, jonka puitteissa maahanmuuttajanaisilla on mahdollisuus hankkia tietoa oman terveyden ja hyvinvointinsa tueksi sekä keskustella aiheeseen liittyvistä teemoista. Hyrrä-toiminnan alla toteutetaan vielä erikseen hyvinvointiteemaista ja perheteemaista ryhmää, kohtaamiskahvilaa, sekä vapaaehtoisten ylläpitämää vapaa-ajan ryhmää. Maahanmuuttajanaisille on tarjolla myös African Care:n järjestämä oma uintivuoro, kotiin tuotavia kielikursseja ja erilaisia satunnaisia tapahtumia. (African Care ry n.d. b.)

African Care on toteuttanut kehitysyhteistyötä Somaliassa vuosien ajan erilaisten hankkeiden puitteissa. Hankkeiden fokus on ollut naisten terveyden, toimeentulon, yrittäjyyden, seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä poliittisen osallisuuden vahvistamisessa. Syksyllä 2018 Somaliassa oli käynnissä African Caren yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa koordinoima Synnytysklinikka- ja koulutushanke. (African Care ry n.d. c.)

Maahanmuuttaja- ja kehitysyhteistyön lisäksi African Care järjestää globaalikasvatusta nuorille, mihin liittyvää hanketta tämäkin opinnäytetyö keskittyy arvioimaan (African Care ry n.d. a). Käytännössä globaalikasvatustyö toteutetaan työpajoina, kouluvierailuina ja erilaisina näiden tuloksena syntyneinä tuotoksina esimerkiksi sosiaalisessa mediassa (African Care ry n.d. d). Nuorten lisäksi järjestö kouluttaa eri alojen ammattilaisia monikulttuurisuuteen sekä maahan muuttaneiden hyvinvointiin ja kotoutumiseen liittyvissä kysymyksissä (African Care ry n.d. a).

African Caren yhteistyöverkosto Suomessa on laaja-alainen. Siihen kuuluu niin sosiaali- ja terveydenhoitoalan henkilöstöä, kansalaisjärjestöjä kuin oppilaitoksiakin. Järjestö kuuluu muun muassa Naisjärjestöjen keskusliittoon, Kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepaan sekä Anna Lindh -säätiön Suomen verkostoon. (African Care ry n.d. a.)

4 Valtarakenteet näkyviksi – globaalien valtarakenteiden vaikutus kehitysmaiden naisten elämään -hanke

African Care ry on käynnistänyt Valtarakenteet näkyviksi hankkeen vuonna 2017 ja se päättyi vuoden 2018 loppuun. Hankkeen ajatuksena on tuoda nuorten tietoisuuteen globaaleja valtarakenteita, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta. Näihin rakenteisiin kuuluvat niin kapitalistisen markkinatalouden tuottamat yleiset eriarvoisuuden rakenteet, kuin myös sukupuolten tasa-arvoa rappeuttavat sukupuolinormit. Edellä mainitut seikat kietoutuvat kehitysmaiden naisten elämässä ratkaisevalla tavalla yhteen. Hanke tarjoaa Uusimaalaisille nuorille ja heidän opettajilleen työkaluja tunnistaa näitä rakenteita ja vaikuttaa niihin. (VGK-hanketukihakemus 2016: 1.) Välillisesti, nuorten toiminnan kautta, hankkeen kohderyhmään voidaan nähdä kuuluvaksi myös heidän luonnolliseen sosiaaliseen ympäristöönsä kuuluvia henkilöitä, kuten perhe, ystävät ja sosiaalisen median seuraajat (VGK-hanketukihakemus 2016: 2).

Naisten ja tyttöjen aseman parantaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä erityisestä painopisteestä. Naisten aseman parantamisen nähdään vahvistavan kehityspolitiikan tavoitteiden saavuttamista yleisellä tasolla. (Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet n.d.). Hanke tukee siis osuvasti laajempaa ajankohtaista kansainvälistä linjaa.

Hankkeen käytännön toteutus

Konkreettisesti hanke on toteutettu kahden pääelementin avulla. Nämä ovat työpajakonaisuudet ja kouluvierailut. Työpajoihin kuuluu itse kurssiosallistumisen lisäksi työpajojen ulkopuolisena tehtävänä pitää aamunavaus omalla koululla ja järjestää jonkinlainen sometempaus. Kouluvierailuja järjestetään 45 kappaletta Uudellamaalla ja työpajakonaisuuksiin osallistuu noin 45-60 nuorta hankkeen käynnissä olo aikana. (VGK-hanketukihakemus 2016: 1.)

Kouluvierailut ovat noin 75 minuutin mittaisia ilmaisia tietoisuuksia, joita African Caren edustajat pitävät niitä toivoneilla kouluilla. Oppilaitokset saavat itse valita kolmesta eri aiheesta minkä tahtovat. Valittavana olevat kokonaisuudet käsittelevät eriarvoisuutta tuottavia rakenteita, mediaa valtarakenteiden ylläpitäjänä tai normeja ja etuoikeuksia. (African Care ry n.d. e.)

Työpajajakokonaisuuksia toteutetaan hankkeen käynnissä olon aikana yhteensä kolme. Yksi työpajajakokonaisuus on noin koululukukauden mittainen ja osallistujat kokoontuvat aina kerran viikossa yhden globaalikasvatukseen liittyvän teeman ympärille. Osallistujat saavat lukion oppimääräänsä yhden kurssisuorituksen osallistumisestaan. Viimeisin työpajajakokonaisuus päättyi marraskuussa 2018. (African Care ry n.d. f.) Tämä opinnäytetyö keskittyy arvioimaan nimenomaan työpajajakokonaisuuksien välittömiä vaikutuksia osallistujien kokemuksiensa kautta.

Sekä vierailut, että työpajat toteutetaan keskustelevalle oppimistavalle. Osallistavat ja toiminnalliset menetelmät ovat opetuksessa pääroolissa. Opiskelijat saavat aktiivisen toimijan roolin. (VGK-hanketukihakemus 2016: 8.)

Hankkeen tavoitteet

Valtarakenteet näkyviksi -hankkeessa tavoitteena on lisätä pääasiassa nuorten tietoisuutta eriarvoisuutta aiheuttavista rakenteista sekä kehitysmaiden naisten ja tyttöjen asemaan liittyvistä erityispiirteistä. Pelkän informaation tarjoamisen lisäksi tavoitteena on myös aktivoida nuoria tarkastelemaan ympäristöä ja mediaa kriittisesti sekä pyrkiä vaikuttamaan valtarakenteisiin omasta elinpiiristään käsin. (VGK-hanketukihakemus 2016: 1.)

Välittömiä tulostavoitteita hankkeella on hanketukihakemukseen (2016) listattuna 4:

- 1. Kouluvierailuihin ja työpajajakokonaisuuksiin osallistuneiden nuorten tietämys eriarvoisuutta synnyttävistä globaaleista valtarakenteista ja kehitysmaissa asuvista naisista on syventynyt*
- 2. Työpajajakokonaisuuksiin osallistuneiden nuorten halu ja taito vaikuttaa maailman eriarvoisuuteen on kasvanut*

3. *Työpajakokonaisuuksiin osallistuneiden nuorten medialukutaito on kehittynyt*

4. *Opettajien kasvanut tietoisuus eriarvoisuutta synnyttävistä globaaleista valtarakenteista ja kehitysmaissa asuvista naisista sekä halu innostaa oppilaita vaikuttamaan ympäristöönsä*

Välittömistä tulostavoitteista tämän opinnäytetyön kannalta relevantti on nimenomaan kohta numero 3. Keskityn arvioimaan sen toteutumista nuorten omasta näkökulmasta.

Hankkeen pitkän aikavälin tavoiteltuihin vaikutuksiin lukeutuvat tasa-arvon lisääntyminen ja maailmanlaajuisen eriarvoisuuden kitkeminen. Hankkeen tuloksena suomalaisten nuorten medialukutaito on kasvanut, tietoperusta laajentunut, argumentointitaidot vahvistuneet ja kynnys toimia muutosagenttina madaltunut. (VGK-hanketukihakemus 2016: 2).

5 Nuoret kohderyhmänä

Opinnäytetyöni kohderyhmä on nuoret. Tarkemmin sanottuna 15–17-vuotiaat lukiolaiset, joita tätä opinnäytetyötä varten on haastateltu. Nuoria ja nuoruutta on määritelty maailman sivu ja meillä kaikilla on jo jonkin näköinen yleinen arkinen käsitys siitä mitä se on. 15–17-vuotiaat osuvat iältään myös kaikkiin yleisiin nuoruuden määritelmiin (ks. esim. Nuorisolaki 1285/2016 § 3 & Duodecim 2010).

Nuoruus on siirtymävaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Ikävaihetta leimaavat suuret muutokset niin fyysisessä, sosiaalisessa kuin psykologisessakin mielessä. (Nurmi ym. 2014: 124.) Tämän opinnäytetyön kannalta olennaisia ovat nuoruuden psyykkiset ja osaltaan myös sosiaaliset tekijät.

Ikäkauteen kuuluvia merkityksellisiä psykologisia ja sosiaalisia kehitystehtäviä ovat muun muassa oman identiteetin löytäminen ja minäkuvan muodostaminen sekä ajattelun kypsyminen eri tavalla kuin ennen. Tulevaisuuden suunnittelu, henkilökohtaiset valinnat ja koulutuspolku muokkaavat nuorista omanlaisiansa yksilöitä aikuisuutta kohti siirtyäessä. (Nurmi ym. 2014: 142–174.) Nykypäivänä myös tieto- ja viestintäteknologialla on suuri rooli nuorten, jos ei kohta kaikkien ikäryhmien, elämässä. Myös tämän maailman tuomat haasteet koskettavat nuoria erityisillä tavoilla. (Nurmi ym. 2014: 177.)

Nuoruusiässä ihmisen ajattelu muuttuu abstraktimmaksi kuin ennen. Tämä luo pohjaa myös maailmankuvan, minäkuvan ja henkilökohtaisen moraalien muodostamiselle. Maailmanlaajuiset globaalit asiat muuttuvat kiinnostavimmiksi ja ajattelun piiri laajenee. Nuoruusiässä pohditaan ideologisempia asioita aiempaan konkreettiseen ja suppeasti omaan elinpiiriin rajoittuvaan pohdiskeluun. Voidaan nähdä, että nuoruusiässä toisen asemaan asettumisen kyky on aiempaa vahvempaa. Tämä tukee henkilökohtaisen moraalien kehittymistä ja toimintavalmiutta ristiriitatilanteissa. Asioita osataan katsoa useammasta näkökulmasta. (Nurmi ym. 2014: 146–147.)

Nuoren minäkuva ja identiteetti rakentuvat aluksi hyvin pitkälti ulkoa saadun palautteen mukaan. Nuoruudessa niitä muokkaavat yhä enenevässä määrin omat tavoitteet ja valinnat. Nuorelle omalta tuntuvat ideologiat, koulutus- ja ammatinvalinta sekä omasta tahdosta lähtevä kuuluminen erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ja sitä kautta vastauksen saaminen siihen kuka ja millainen minä olen, on osa identiteetin muodostumista. Nuori etsii omaa polkuaan. Jokaisesta meistä tulee se, kuka olemme sekä sattuman, että omien vaihtelevien valintojemme kautta. Tämän (onnistuneen) prosessin seurauksena nuorelle muodostuu ehyt identiteetti ja maailmankatsomus. (Nurmi ym. 2014: 159–160.)

Nuoruuteen tultaessa myös sosiaalisessa ympäristössä tapahtuu muutoksia. Ratkaisevin näistä on asteittainen itsenäistyminen vanhemmista ja sosiaalisen elämän siirtyminen yhä enemmän ikätovereiden piiriin (Nurmi ym. 2014: 148). Nykyään sosiaalinen ympäristö on siirtynyt todella suurilta osin verkkoon, tarkemmin sanottuna sosiaaliseen mediaan. Jopa 95% nuorista käytti edes jotain sosiaalisen median kanavaa älypuhelimella 2016, kun 2013 vastaava luku oli 75% (SoMe ja nuoret 2016). Voidaan siis sanoa, että lähes-tulkoon jokainen. Älypuhelimia ei ole mainittavan kauaa edes ollut laajasti käytössä, joten aiempien sukupolvien nuoriin verrattuna muutos käyttäytymisessä on valtava. Digitaalisessa muodossa oleva sosiaalinen media on siis kiinteä päivittäinen osa nuorten elämää ja tuo varmasti uudenlaisia haasteita siihen.

6 Globaalikasvatus

Kansainvälisyyskasvatuksen juuret ajoittuvat Suomessa peruskoulujärjestelmään siirtymisen aikoihin 1970-luvulle. Kansainvälisyyskasvatus koulujärjestelmässä perustui alun perin hyvin pitkälti Unescon kansainvälisyyskasvatussuositukseen. Keskeisiä teemoja olivat rauhan käsite, kehitysmaiden ongelmat, ihmisoikeudet ja solidaarisuustyö. (Jääskeläinen 2010: 9–10.)

2000-luvulla on kuitenkin alettu puhumaan globaalikasvatuksesta kansainvälisyyskasvatuksen sijaan. Globaalikasvatus voidaan nähdä sekä laajempänä, että syvempänä käsitteenä kuin vanhahtava kansainvälisyyskasvatus. Tähän kehitykseen on vaikuttanut Euroopan Unioniin liittyminen ja sen kasvanut merkitys, uudenlainen ihmisten liikkuvuus, eri kulttuurien sekoittuminen, yhä enenevässä määrin helpottuva yhteydenpito maapallon puolelta toiselle sekä myöskin koko maailmaa koskettavat haasteet, kuten ilmaston muutos ja globaalin talouden haasteet. (Jääskeläinen 2010: 10–11.) Maapallon haasteet ja mahdollisuudet koskettavat yhä enemmän meitä kaikkia eikä enää ole mielekästä nähdä kansoja yksittäisinä yksikköinä, jotka kyllä vuorovaikuttavat toistensa kanssa mutta kuitenkin selkeästi erillisinä. Antti Pelttari (2010: 85) toteaaakin mielestäni osuvasti kansainvälisyyskasvatusta ja mediaa koskevassa artikkelissaan: ”Ennen maailma jakautui vain kahtia, nyt se on tuhansina pirstaleina.”. Olemme kaikki niin sanotusti samassa veneessä ja ymmärrys siitä kasvaa jatkuvasti.

Gloaalikasvatuksen ehkä perinteisin määritelmä tulee Maastrichtin julistuksesta (2002). Se määritellään asiakirjassa seuraavasti: ”Global Education is education that opens people’s eyes and minds to the realities of the world, and awakens them to bring about a world of greater justice, equity and human rights for all.” Globaalikasvatus on siis ihmisten silmät ja mielen maailmat todellisuuksille avaavaa toimintaa, joka herättää toimimaan kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien sekä oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman puolesta” (suom. Maailma koulussa n.d.).

Runollisen kuuluisen Maastrichtin määritelmän lisäksi globaalikasvatus voidaan määritellä esimerkiksi Kepan ry:n (n.d. a) mukaan kasvatukseksi, joka aktivoi ihmisiä ja lisää ymmärrystämme siitä, miten olemme itse kytköksissä globaaleihin ilmiöihin ja miten voimme niihin vaikuttaa. Globaalikasvatusta voidaan tehdä niin kotimaassa, kuin maailmallakin. Järjestö jakaa globaalikasvatuksen seitsemään eri teemaan. Näitä ovat kestävä kehitys, moninaisuus, media, ympäristö, ihmisoikeudet, rauha (Kepa ry n.d. b).

Suomessa globaalikasvatuksen voitaisiin mielestäni sanoa olevan melko vakaalla pohjalla. Tästä kertoo muun muassa globaalikasvatuksen sisällyttäminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Perusopetuksen OPS perusteet 2014). Esiopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteissa globaalikasvatusta ei käsitteenä itsessään mainita mutta aiheeseen liittyviä edelläkin tarkasteltuja teemoja ja tavoitteita on niissä selkeästi läsnä. Opetussuunnitelmien perusteissa nousevat esiin tasa-arvo, ihmisoikeudet, kestävä elämäntapa ja globaali vastuu. (ks. esim. Esiopetuksen OPS perusteet

2014: 9 & Lukion OPS perusteet 2014: 12–13.) Toisaalta Suomi on saanut kansainvälisesti huomautuksia muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien sopimusten, kuten ihmisoikeussopimuksen, naisten oikeuksien sopimuksen ja lasten oikeuksien sopimuksen puutteellisesta noudattamisesta. Näitä puutteita ovat olleet esimerkiksi saamelaisvähemmistöjen eriarvoinen kohtelu sekä perheväkivallan yleisyys. (YK 2016.) Seikat liittyvät vahvasti globaalikasvatuksen teemoihin laaja-alaisesta tasa-arvosta. Tälläkin asialla on siis kaksi puolta.

7 Medialukutaito

Yksi Valtarakenteet näkyviksi -hankkeen tulostavoitteista oli ”Työpajakokonaisuuksiin osallistuneiden nuorten medialukutaito on kehittynyt”. Tämä opinnäytetyö keskittyikin tutkimaan nuorten omia kokemuksia medialukutaitonsa kehittymisestä. Mitä medialukutaidolla siis tarkoitetaan? Mitä se on?

Medialukutaito voidaan nimensä mukaisesti nähdä yhtenä lukutaidon muodoista. Kuten perinteistäkin lukutaitoa, medialukutaitoa voi ja tulisi harjoitella. Kupiainen ja Sintonen (2009: 38) esittävät, että yhteiskunnallinen osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa kehitykseen edellyttävät lukutaitoa. Nyky-yhteiskunnassa medialukutaito on siis merkittävä tekijä yksilön toimijuuden varmistamiseksi.

Medialukutaitoa ei kuitenkaan voi käsittää vain perinteisen lukutaito käsitteen kautta. Lukeminen viittaa arkiajattelussa tekstiin, mutta media koostuu jatkuvasti enemmän ja enemmän multimodaalisista kokonaisuuksista. Tämä tarkoittaa, että sisältö ei ole vain kirjoitettua kieltä, vaan myös kuvia, ääniä, interaktiivisia elementtejä yms. (Jyväskylän yliopiston kielikeskus n.d.).

Medialukutaidolle on monia erilaisia määritelmiä. Kupiaisen ja Sintosen (2009: 91) mukaan niistä alkuperäinen on niin sanottu Aspenin määritelmä. Sen mukaan medialukutaito on: ”..kansalaisen kyky saavuttaa, analysoida, arvioida ja tuottaa informaatiota eri tarkoituksiin”. Messaris (1998:70) määrittelee medialukutaidon mm. ”..tiedoksi siitä, miten joukkoviestintä toimii, ..sisältäen kaikki median taloudelliset perustat, organisatoriset rakenteet, psykologiset ja sosiaaliset vaikutukset, ..mainosten, televisio-ohjelmien, elokuvien ja muiden sisältöjen representaatiot ja retoriset strategiat”. (suom. Kupiainen & Sintonen 2009: 92.) Erilaisia määritelmiä on monia ja niiden kaikkien läpikäyminen ja listaaminen ei tässä kohtaa ole tarkoituksen mukaista. Kupiainen ja Sintonen (2009: 92)

esittävät mielestäni hyvin kootusti, että monille, ellei lähes kaikille, medialukutaidon määritelmille on yhteistä tietyt elementit. He jakavat ne kolmeen osaan. Ensimmäinen on saavutettavuus. Medialukutaitoinen henkilö osaa etsiä erilaisia median muotoja tarkoituksenmukaisesti monenlaisista lähteistä ja erilaisilla laitteilla. Tähän toki vaikuttavat henkilön omien kykyjen lisäksi tiedon tarjontaan liittyvät tekijät. Toiseksi medialukutaitoinen henkilö osaa arvioida informaatiota ja analysoida sen merkityksiä. Medialukutaitoinen ymmärtää lukemansa, kuulemansa, näkemänsä ja kokemansa. Kolmas aspekti liittyy mediasisältöjen tuottamiseen. Medialukutaitoisuuteen ei riitä vain informaation vastaan-ottaminen, vaan myös se tuottamiseen olisi hyvä olla valmiuksia. Kaikkien medialukutaidon määritelmien mukaan sen hallinta on yksilöä voimauttavaa (Kupiainen ja Sintonen 2009: 95).

Medialukutaitoa voidaan tarkastella myös median tuotantopuolen näkökulmasta. Mediaa tuottavat aina inhimilliset ihmiset ja usein kaupallisista tarkoituksista. Voidaankin siis päätellä, että tuotanto on usein tavalla tai toisella väritynyttä. Buckinghamin (2003: 54) mukaan mediaa tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon ainakin seuraavat seikat ja niiden mahdolliset vaikutukset. Millä tekniikoilla mediaa tuotetaan? Kuka ja millaiset ihmiset tuottavat mediaa ja missä roolissa? Millainen omistuspohja mediaa tuottavilla yhtiöillä on? Miten kansa pääsee käsiksi mediasisältöön ja kuinka paljon heillä on valinnanvapautta? Kenelle mediassa annetaan puheenvuoro ja kenelle ei? Pohtimalla näitä kysymyksiä voi huomata seikkoja ja vaikuttimia, jotka eivät aluksi ole täysin ilmiselviä.

Median värityneisyyden vuoksi sen esittämät asiat eivät ole identtinen kopio todellisuudesta. Totuudenmukaisestikin esitetty asia esitetään aina jostain näkökulmasta. Tätä kutsutaan representaatioksi (Buckingham 2003: 57). Representaatiot ovat keskeisessä asemassa tämän opinnäytetyön aiheessa. Nuorille järjestetyissä työpajoissa on käsitelty mm. vähemmistöjen asemaa, sukupuolten tasa-arvoa ja median esittämää kuvastoa. Representaatiot vaikuttavat maailmankuvaamme vahvasti. Varsinkin silloin, jos emme ole niistä tietoisia. Medialukutaitoinen henkilö näkee representaatioiden läpi ja ymmärtää, että esimerkiksi Afrikassa on muutakin kuin savimajoja ja alkukantaisia heimoja, vaikka se olisikin median välittämä pääasiallinen käsitys. Median sisällöstä suuri osa on kuvia ja kuvaa. Myös ne ovat representaatioita, jotka vaikuttavat ajatteluamme. Medialukutaito on ratkaisevassa asemassa stereotyyppien synnyn ja vahvistamisen välttämässä.

Medialukutaito on siis oman ymmärryksen laajentumista. Se on valmiuksia tunnistaa piilomerkityksiä ja tavallaan myös suojella itseä niiltä. Medialukutaitoinen ymmärtää, että kaikkia ei aina ole sitä miltä näyttää. Hänen osallisuutensa ja toimijuutensa vahvistuu suhtautumalla informaatioon kriittisesti ja arvioiden eikä vain sellaisenaan omaksuen. Hän osaa etsiä tietotulvasta oleellisen ja myös arvioida sen luotettavuutta. Medialukutaitoinen tiedostaa mediasisältöjen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja omaa myös valmiuksia tuottaa mediaa itse tarkoituksenmukaisesti. Myöskään median eettiset kysymykset eivät jää häneltä huomiotta.

8 Medialukutaito ja globaalikasvatus nuorten maailmassa

Uudenlainen interaktiivinen mediamaailma on kiistatta yhä suurempi osa nuorten arkea ja elämää. Etenkin sosiaalinen media näyttelee tässä hyvin suurta roolia.

Uusi digitaalinen kulttuuri muun muassa taskussa kulkevien älypuhelinien myötä on tehnyt aiempaa huomattavasti vaikeammaksi valvoa minkälaista sisältöä lapset nuoret mediassa näkevät ja kokevat. Tämän vuoksi nuorten oman vastuun rooli median ymmärtämisessä, tulkinnaissa ja tuottamisessa on suuri. On siis erityisen tärkeää, että medialukutaito on juuri heidän ikäryhmällään hallussa. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa törmää ajoittain hyvinkin kyseenalaiseen sisältöön vaikkapa yksittäisten ihmisten perustellessa näkemyksiään tuulesta temmatuilla ”faktoilla”. Jos tällaista laadultaan suuresti vaihtelevaa mediamaailmaa tarkkaillaan kriitikittä, voi kehitys olla identiteetin muodostamisen vaiheessa olevalle henkilölle hyvinkin haitallista.

Medialukutaitojen ja kritiikin hallinta on alaikäisille nuorille myös perusturvallisuuden ja koskemattomuuden kannalta tärkeää. Suomalaisista alle 16-vuotiaista tytöistä melkein puolet kertovat kohdanneensa seksuaalista lähestymistä huomattavasti vanhemman henkilön taholta internetissä (Forss 2013: 46). Riski joutua häirinnän kohteeksi on siis huomattava ja nuorilla on hyvä olla keinoja suojella itseään.

Myös median tuottaminen itse on mediakanavien monipuolisuuden myötä helpompaa. On sanomattakin selvää, että mediaa tuottaessa on nuoren hyvä hallita sen pelisäännöt. Viime vuosina useat nuoret videobloggaajat eli vloggaajat YouTubessa ovat nousseet suureen suosioon. Esimerkiksi Kielikuraattori blogi esittää mielenkiintoisen vertailun medioiden tavoittamasta yleisöstä postauksessaan Vaikuttaja valitsee viisaasti. Postauksen mukaan Tampereen seudulla julkaistavan Aamuposti -sanomalehden kokonaislevikki on

ollut vuonna 2017 noin 105 000, kun taas Pahalapsi tubettajalla on noin 144 000 tilaajaa (Korpela 2018).

Nuorten somettajien seuraajat ovat suurimmaksi osaksi itsekin nuoria (Grönqvist 2018: 28). Mediaa tuotetaan nykyään aina vain enemmän siis nuorilta nuorille ja medialukutaitoisuuden vastuu on sekä tuottajan, että vastaanottajan. Enää ei oikeastaan voida puhua median tuottajista ja kuluttajista vaan roolit ovat moninaisia, päällekkäisiä ja samanaikaisia.

Nuorten mahdollisuudet verkostoitua kansainvälisesti ja jakaa osaamista sekä tietotaitoa ovat kiistatta ylivertaisemmat kuin koskaan ennen (Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2013: 25). Globaaleista asioista tulee aina vain enemmän yhdessä jaettu ja nykyaikaiset mediavälineet ovat osaltaan myötävaikuttaneet tähän kehitykseen. Hyvänä esimerkkinä tästä on 15.3.2019 yli sadassa eri maassa toteutettu nuorten ilmastolakko. Alkuperäisen inspiraationsa ilmastolakko sai ruotsalaiselta 16-vuotiaalta Greta Thunbergiltä, joka lakkoili koulusta herättääkseen valtion ottamaan ilmastoasiat todesta (Helsingin Sanomat 2019). Nuorilla on sanansa sanottavana globaaleissa kysymyksissä ja nykyajan jatkuvasti hereillä oleva ja sekunneissa tietoa jakava media on omiaan levittämään sanaa nuorilta toisille. African Care ry on siis tehnyt varsin osuvan valinnan painottamalla medialukutaidon näkökulmaa nuorille nimenomaan globaalikasvatuksen työpajoissa.

9 Opinnäytetyön tutkimuskysymys

Selvitin opinnäytetyöprosessin lomassa kahta asiaa. Ensimmäinen tavoite oli selvittää nuorten kokemuksia medialukutaitonsa kehittymisestä työpajojen seurauksena. Toinen tarkasteltu aihe oli nuorten yleiset kokemukset työpajoista ja niiden puitteissa käytetyistä opetusmenetelmistä. Ensin mainittu muodostaa opinnäytetyöni varsinaisen tutkimuskysymyksen ja ohjaa sen toteutusta. Tämän opinnäytetyön varsinainen tutkimuskysymys on siis:

1. Millä tavoin nuoret kokevat medialukutaitonsa kehittyneen African Care ry:n työpajoihin osallistumisen seurauksena?

Toiseksi mainitsemaani seikkaa selvitin, jotta opinnäytetyön tilaaja saisi toivomaansa tietoa osallistujien näkemyksistä ja mielipiteistä koskien työpajoja. Liitän myös tämän yleisen tason palautteen opinnäytetyöni tuloksiin, vaikka katsaus onkin vain pintapuolinen. Toinen, vaikkakin huomattavasti vähemmälle fokukselle jäävä, tutkimuskysymykseni on siis:

2. Millaisina nuoret kokivat työpajat, mikä niissä oli hyvää ja mitä heidän mielestään tulisi kehittää edelleen?

10 Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset ratkaisut

Saadakseni vastauksen tutkimuskysymykseeni olen päätenyt toteuttamaan opinnäytetyöni käyttämällä yhdistelmiä erilaisista tutkimusmenetelmistä. Tiivistettynä voidaan sanoa, että opinnäytetyöni perustuu laadullisen arviointitutkimuksen periaatteisiin, joka sisältää myös määrällisen osan ja on toteutettu puolistrukturoidun ja strukturoidun ryhmähaastattelun menetelmällä. Selvennän seuraavaksi tätä monimutkaisen kuuloista yhdistelmää sekä sitä, miten olen analysoinut tutkimusaineiston.

10.1 Tutkimusmenetelmistä

Tutkimusmenetelmäni noudatti kvalitatiivisen arviointitutkimuksen toimintamalleja. Vaikutuksia arvioidaan useimmiten kvantitatiivisesti (Robson 2000: 86), mutta koin kuitenkin kuvailevan arvioinnin sopivan tällaiseen tilanteeseen paremmin, kun kysymys on nimenomaan koetuista välittömistä vaikutuksista – ei pitkäjänteisemmästä varsinaisten vaikutusten arvioinnista. Tutkimukseeni sisältyy kuitenkin myös numeerinen, kvantitatiivinen osuus, mutta pääpaino on kvalitatiivisessa aineistossa.

Vastauksen saamiseksi arviointikysymyksiini, päätin aineistonkeruumenetelmänä käyttää haastattelua. Koin, että saisin sillä niin sanotusti eniten irti osallistujista. Haastattelu oli myös työn tilaajan ehdottama menetelmä. Aineistonkeruuseen olisi voinut käyttää myös esimerkiksi lomakekyselyä tai oppimispäiväkirjojen analysointia, mutta uskon, että niiden kautta hankittu aineisto olisi jäänyt huomattavasti suppeammaksi ja vaikeammin analysoitavaksi mm. tarkentavien kysymysten tekemisen mahdollisuuden puuttuessa. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2008: 34) haastattelu on hyvä valinta aineistonkeruumenetelmäksi, kun halutaan hyödyntää varsinaisen asiasisällön lisäksi myös non-verbaaleja eleitä ja ilmeitä sekä varmistua siitä, että haastateltavat ymmärtävät kysymykset

varmasti oikein ja haastattelijalla on tarvittaessa mahdollisuus selventää kysymyksiä. Juuri tämä oli tavoitteeni, joten päädyin valitsemaan menetelmäksi haastattelun. Kyse-lylomakkeen ongelmaksi olisi muodostunut hankaluus muotoilla kysymykset niin, että jokainen vastaaja ymmärtää ne samalla tavalla. Lisäksi se on paras menetelmä tilanteissa, jossa tarvitaan suurelta joukolta nimenomaan melko yksinkertaista dataa, kuten esimerkiksi ikä tai sukupuoli. (Robson 2000: 127–130.) Se ei siis soveltunut vastaamaan koettuihin ajatusmaailman muutoksiin perustuviin tutkimuskysymyksiini. Päiväkirjoissa ongelmaksi taas muodostuu niiden täyttämisen vaikea ennustettavuus ja riski jäädä ilman aineistoa.

Aluksi tarkoitukseni oli yhdistää haastattelututkimukseen myös havainnointitutkimusta osallistumalla itse työpajoihin, mutta totesin sen sitten kuitenkin tässä tapauksessa liian tulkinnanvaraiseksi menetelmäksi luotettavaan aineistonkeruuseen. Omalla osallistumisellani viimeiseen työpajakokonaisuuteen oli kuitenkin positiivinen vaikutus tutkimukseen muulla tavoin ja palaan tähän myöhemmin.

Kohderyhmäni alaikäisyyden otin huomioon korostamalla erityisesti osallistumisen vapaaehtoisuutta. Haastattelutilanteessa jaoin kaikille osallistujille lupalaput (Liite 1.) allekirjoitettavaksi. Tutkimusaiheeni ei ole erityisen arkaluontoinen tai henkilökohtainen ja kaikki vastaajat olivat yli 15-vuotiaita. Koin siis nuorten oman suostumuksen tutkimukseen riittävän.

Haastattelin työpajoihin osallistuneita nuoria kahdesti syksyllä 2018. Ensimmäiseen pitämääni ryhmähaastatteluun lokakuussa 2018 osallistui nuoria, jotka olivat olleet ensimmäisessä tai toisessa järjestetyssä työpajakokonaisuudessa mukana jo edellisellä keväällä tai aiemmin. Toisen ryhmähaastattelun osallistujien työpajakokonaisuus oli haastatteluhetkellä marraskuussa 2018 juuri päättynyt ja haastattelu pidettiin työpajakokonaisuuden viimeisellä opetuskerralla. Ensimmäiseen ryhmähaastatteluun osallistui aiempia työpajalaisia 12 ja toiseen ryhmähaastatteluun juuri työpajakokonaisuuden päättäneitä 10. Sain yhteyden aiemmissä työpajoissa olleisiin haastateltaviin African Care ry:n edustajan välityksellä. Hän otti yhteyttä heihin tekstiviestitse ja kutsui halukkaat haastatteluun. Toiselle ryhmälle esittelin itseni työpajakokonaisuuden ensimmäisellä kerralla ja kerroin, että tulen pitämään työpajakokonaisuuden lopuksi ryhmähaastattelun vapaaehtoisille. Jokainen osallistuja sai kiitokseksi osallistumisesta African Care ry:n tarjoaman Finnkinon elokuvaclipin.

Tarkemmin sanottuna käytin haastattelumenetelmänä puolistrukturoitua ryhmähaastattelua. Menetelmällä on mahdollista saada monipuolista tietoa jostakin asiasta tai ilmiöstä samanaikaisesti suuremmalta määrältä vastaajia. Hirsjärvi ja Hurme (2008: 63) pitävät sitä myös hyvänä keinona saada yksilöhaastattelutilanteissa ujoja lapsia avautumaan helpommin ryhmässä. Vaikka työpajoihin osallistuneet olivatkin nuoria ja oman näkemykseni mukaan suhteellisen reippaita, uskon ryhmämuotoisen tilanteen olleen rennompi ja tuottaneen enemmän keskustelua kuin yksilöhaastatteluiden.

Ryhmähaastattelussa tulee aina ottaa huomioon ryhmädynamiikka ja valtahierarkiat (Hirsjärvi & Hurme 2008: 63). Omien havaintojeni aiemmilta työpajakerroilta ja osallistujien kertoman perusteella ryhmissä oli hyvä ja tasavertainen henki ja uskon, että jokainen koki voivansa vastata kysymyksiin avoimesti ja rehellisesti. Tämän opinnäytetyön tuloksista myöhemmin selviää, miten työpajoihin osallistuneet nuoret nostivat haastatteluissa esiin nimenomaan avoimen ja sallivan keskusteluympäristön työpajaryhmissä.

Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa kysymyksiä on hahmoteltu ja valittu etukäteen, mutta haastattelun kulku on vapaampi ja keskustelu voi tiettyjen teemojen sisällä rönsyillä suuntaan tai toiseen (Robson 2000: 137). Omat haastatteluni olin jakanut viiteen kysymykseen/väittämään, johon haastateltavat vastasit ensin viittaamalla olevansa joko samaa tai eri mieltä, tai että eivät osaa sanoa, jonka jälkeen teemoista keskusteltiin vapaammin. Viittausosio tuotti aiemmin mainitsemaani kvantitatiivista aineistoa tutkimukseen ja muodosti samalla haastattelun strukturoidun osuuden. Haastattelun ohjekysymyslomakkeen liitän tämän opinnäytetyön loppuun. (Liite 2.).

Mainitsin aiemmin oman osallistumiseni työpajoihin myötävaikuttaneen odottamattomalla tavalla itse haastatteluiden onnistumiseen. Haastattelijan on hyvä olla perehtynyt aiheisiin, jota haastattelussa käsitellään. Tämä helpottaa haastattelukysymysten asettelua ja keskustelua vastaajien kanssa (Hirsjärvi & Hurme 2008: 68). Osallistumalla työpajoihin olin tutustunut itsekin niissä käsiteltyihin aihepiireihin ja koin tämän tuoneen varmuutta haastattelukeskusteluihin. Hirsjärvi ja Hurme (2008: 69) esittävät myös kokemuksen haastattelijan luotettavuudesta vaikuttavan siihen, kuinka halukkaita ihmiset ovat hänelle asioita kertomaan. Esittelin itseni syksyn 2018 ensimmäisellä työpajakerralla, kerroin kuka olen ja miksi osallistun työpajoihin. En siis vain ilmestynyt vieraana ihmisenä paikalle viimeisellä työpajakerralla. Uskon tämän helpottaneen haastatteluun osallistu-

mista. Aiemmin järjestetyille työpajoille en tietenkään ollut osallistunut, joten ensimmäisen haastatteluryhmän kanssa en valitettavasti päässyt hyödyntämään tätä tuttuuden tunnetta.

Nauhoitin molemmat ryhmähaastattelut sanelimella. Viittaajien määrät strukturoiduissa kysymyksissä kirjasin itse ylös manuaalisesti haastattelutilanteiden yhteydessä.

10.2 Aineiston teema-analyysi

Litteroin haastatteluista tallentamani äänitteet sanasta sanaan juuri niin kuin haastattelut olivat asiat ilmaisseet. Molemmista haastatteluista muodostamieni litteraattien yhteyteen merkitsin myös viittaajien määrät (kyllä, ei, en osaa sanoa) kunkin kysymyksen / väittämän kohdalle. Yhteensä litteroitua haastattelumateriaalia kertyi 9 sivua.

Ymmärtääkseni aineistoani paremmin ja saadakseni käsityksen sen merkityksellisistä sisällöistä, päädyin teemoittelemaan sen. Robsonin (2001: 77) mukaan aineiston analyysissä käytettävät teemat voivat nousta monestakin eri lähteestä. Yksi näistä lähteistä on tutkimuksessa käytettävä teoria. Päädyin tässä opinnäytetyössä käyttämään juurikin tuota teorialähtöistä teemoittelua. Kuten haastattelukysymykset, myös analyysin teemat nousevat medialukutaidon määritelmästä. Teemat olen jakanut viiteen. Ne ovat: 1. Muutos yleisessä suhtautumisessa mediaan 2. Muuttunut käsitys mediassa esitettävästä kuvastosta 3. Muutokset käsityksessä mediassa esitettävien näkemyksien monipuolisuudesta 4. Muuttunut käsitys median luomista stereotyyppioista, ja 5. Kehittynyt valmius tuottaa mediasisältöä itse. Jakamalla haastatteluaineistosta nousevat näkemykset näiden teemojen alle voidaan saada käsitys siitä, millaisia kokemuksia nuorilla on medialukutaitonsa kehittymisestä työpajojen seurauksena vai onko niitä laisinkaan.

11 Tulokset

Olen jakanut tulokset varsinaiseen tutkimuskysymykseen vastaaviin tuloksiin medialukutaidon koetusta kehittämisestä teoriasta nousseiden teemojen mukaisesti alalukuihin 11.1 – 11.5, sekä yleiseen työpajoista saatuun palautteeseen alaluvun 11.6 alle. Tuloksissa on katkelmia haastateltavien puheesta. Olen käyttänyt litteroiduissa lainauksissa henkilötietojen salaamiseksi jokaisesta haastateltavasta numeroa 1-22 haastatteluun osallistuneiden henkilöiden lukumäärän mukaisesti. H1–H12 ovat ensimmäiseen ja

H13–H22 toiseen ryhmähaastatteluun osallistuneita. Esittelen ensin kunkin teeman kvantitatiivisen viittaustuloksen, jonka jälkeen avaan teemasta käytyä keskustelua.

11.1 Yleinen suhtautuminen mediaan

Kysyttäessä, onko osallistujien yleinen suhtautuminen mediaan muuttunut jollain tavalla työpajojen seurauksena, vastaukset olivat ensimmäisessä ryhmähaastattelussa seuraavat: kyllä 8, ei 0 ja en osaa sanoa 4 (n=12), toisella haastattelukerralla kyllä 6, en osaa sanoa 4 (n=10). Sekä aiemmista, että viimeisimmistä työpajalaisista suurin osa kertoi suhtautumisensa mediaan muuttuneen. Kuitenkin molemmissa huomattava osa oli epävarmoja vastauksestaan. Kysyttäessä millä tavoin mediaan suhtautuminen on muuttunut, vastattiin muun muassa seuraava:

H21: Kriittisemmäksi.

H5: Nyt tiedostaa ehkä et se mikä näkyy medias, ni siin on aina takana joku syy. tai et miks just jotain on esillä.

Yleisin tarkentava vastaus tähän kysymykseen heillä, jotka vastasivat kyllä, oli selkeästi kriittisen ajattelun lisääntyminen. Haastateltavilta, jotka vastasivat, että eivät osaa sanoa, kysyin, haluaisivatko he perustella vastaustaan tai kertoa lisää. Monet vastasivat, että heidän suhtautumisensa on ollut mediaa kohtaan jo valmiiksi kriittistä, eivätkä koe sen muuttuneen radikaalisti suuntaan tai toiseen.

11.2 Mediassa esitettävä kuvasto

Kun haastateltavilta kysyttiin, kiinnittävätkö he aiempaa enemmän huomiota mediassa esiintyvään kuvastoon ja kuviin, kuin ennen työpajoihin osallistumista (esim. nainen keittiössä), ensimmäisessä ryhmähaastattelussa 8 vastasi kyllä ja 4 ei osannut sanoa (n=12). Toisessa ryhmähaastattelussa oli 6 kyllä vastausta ja 4 ei osannut sanoa kantaansa (n=10). Tässäkin kysymyksessä siis suurimman osan ajattelu oli heidän kertomansa mukaan muuttunut, mutta huomattava osa ei ollut varmoja. Ajattelunsa muuttuneeksi kokeneet vastasivat muun muassa seuraavaa:

H13: kyl varmaa bongaailee helpommin nykyään. just vaik ne kuvat mis on joku ryhmä ni mä katon et onks ne kaikki tosi erinäkösen näkösi vai onks ne pelkkii länsimaalaisii.

He, jotka eivät osanneet sanoa onko heidän ajattelutapansa muuttunut vai ei, näyttivät ryhmätilanteessa olevan kuitenkin samoilla linjoilla kyllä-vastaaajien kanssa esimerkiksi nyökyttelemällä ja myötäilemällä vastauksia. Kun tiedustelin, onko heidän ajattelunsa sitten kuitenkin muuttunut epävarmasta vastauksesta huolimatta, osa vastasi, että onhan se sittenkin, mutta ei vain huomannut ennen kuin aiheesta alettiin keskustelemaan. Osa taas sanoi tässäkin olleensa jo valmiiksi hyvin valveutunut mediassa esitettävän kuvaston suhteen, joten työpajat eivät muuttaneet ajattelua tai suhtautumista kovinkaan merkittävästi.

11.3 Mediassa esitettävien näkemysten monipuolisuus

Kysyttäessä, kuinka moni miettii edes joskus median äärellä, että kenen ääni siellä ei kuulu, sen sijaan, että kenen ääni kuuluu ja kuka jää mahdollisesti ilman puheenvuoroa sekä mitä jätetään sanomatta, vastattiin ensimmäisessä ryhmähaastattelussa 9 kertaa kyllä ja yhden kerran ei, kaksi ei osannut sanoa (n=12). Toisella kerralla vastattiin 6 kertaa kyllä ja loput 4 eivät osanneet sanoa (n=10). Kun haastateltavilta kysyttiin millä tavoin he ovat työpajojen jälkeen miettineet mediassa esitettyjen näkemysten ja puheenvuorojen monipuolisuutta, kertoivat monet huomanneen ajattelevansa mediakanavia seurattaessaan, että kyseiseen mediatuotokseen olisi voinut ottaa monipuolisempia näkemyksiä mukaan oikeudenmukaisuuden ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

H7: Oon oppinu huomaamaan et yleensä se kenen ääni ei kuulu, on se kenestä puhutaan. Just niiku vähemmistöistä puhutaan.. vaik ihan hyväntekeväisyysjutuisaki. Et ne muut vaan puhuu mut niilt itelt ei kysytä.

H22: ..Trumpista kysyttiin joltai kuudelta henkilöltä ja ne oli kaikki negatiivisii, et oliko tässä tää Suomen puolueeton media? Siin ei ollu ollenkaan sitä toista kantaa.

Mainittakoon vielä, että jälkimmäisen sitaatin antanut haastateltava kertoi itse ehdottomasti vastustavansa Donald Trumpia. Oli positiivista huomata, että tästä huolimatta hän huomioi esitettyjen näkemysten yksipuolisuuden kriittisesti, vaikka ne kaikki olivatkin yhteneväisiä hänen omiensa kanssa.

11.4 Median luomat stereotypiat

Ensimmäisessä ryhmähaastattelussa 10 haastateltavaa vastasi, että he kiinnittävät työpajojen jälkeen aiempaa enemmän huomiota siihen, miten vähemmistöt kuvataan mediassa ja millaisia stereotypioita se mahdollisesti luo. Loput kaksi vastasivat ei (n=12). Toisessa haastattelussa kaikki 10 kymmenen vastasivat, että eivät osaa sanoa. (n=10). Ensimmäisen ja toisen haastateltavan ryhmän välillä oli siis suuri ristiriita vastausten korrelaatioissa, vaikka molemmat ryhmät olivat käyneet läpi lähes identtisen työpajakokonaisuuden ja vastaajien demografisetkin tiedotkin olivat hyvin samankaltaiset (nuoria, helsinkiläisiä lukiolaisia, enemmistö saman sukupuolen edustajia). Ensimmäinen ryhmä tarkensi ajatuksiaan esimerkiksi seuraavasti:

H2: ..emmä ikin nää et tota [Norjan iskut 2011 Oslossa ja Utøyan saarella] heitettäs esimerkiks terrorismista, vaan sen pitää aina olla joku teko jonka on tehny muslimi.

H5: ..noist jenkeist vielä, et joku tummaihoon mies pelasti lapsen autotieltä ni siin luki ex-inmate saves.. bla bla bla, mut sit joku valkoihonen menee raiskaa lapsen ni otsikos luki et loving-father of two commites a crime ja niin edespäin.

Kun taas toinen vastaajaryhmä, jossa kukaan ei osannut sanoa kiinnittääkö työpajojen jälkeen enemmän huomiota median tapoihin kuvata vähemmistöjä vai ei, avasivat he vastauksiaan näin:

H14: Kiinnitin jo valmiiks mut on tullu näil tunneil esiin muita sellasii vähemmistöi ja muita ongelmia mihi oon alkanu kurssin jälkeen kiinnittää huomiota enemmän.

H15: Oon kiinnittäny aiemminki mut nykyää se tuntuu viel sillee pahemmalta. Ennen ehkä ajatteli et no ei toi oo niin vakava asia, mut nyt on vähä sellanen et joooh ei näin.

Toisen ryhmän kaikissa vastauksissa toistui hyvin paljon se, että tämä on teema, johon he ovat jo valmiiksi kiinnittäneet paljon huomiota, joten he eivät olleet varmoja ovatko työpajat muuttaneet heidän ajatteluaan. Moni kuitenkin kertoi, että vaikka oma ajattelu ei varsinaisesti ole muuttunut, on se ehdottomasti ainakin syventynyt ja laajentunut työpajojen tuloksena.

11.5 Kehittynyt valmius tuottaa mediasisältöä itse

Viimeinen teema keskittyi median tuottamisen näkökulmaan ja valmiuteen toimia itse muutosagenttina mediassa. Kysyttäessä kuinka moni on työpajojen jälkeen mahdollisesti valmiimpia tuottamaan jonkinnäköistä, ehkä kriittistäkin mediasisältöä itse, oli ensimmäisessä haastattelussa 7 kyllä-vastausta ja viisi ei osannut sanoa. Toisessa haastattelussa oli 4 kyllä-vastausta ja 6 ei osannut sanoa. Tämän teeman ympärillä oltiin omien ryhmätilanteessa tekemiäni havaintojen perusteella kaikista epävarmimpia. Oli monia nuoria, jotka kokivat saaneensa uusia valmiuksia tehdä mediaa itse, mutta lähes jokainen kertoi ottaneensa jo aiemmin kantaa ajankohtaiseen mielipidekeskusteluun esimerkiksi sosiaalisessa mediassa päivitysten tai kommenttien muodossa.

H13: Oisin valmiimpi kirjottaa laajemmast näkökumasta ehkä jotain mielipidekirjotuksii ja keskusteleee näist asioista.

H21: Mä olin kasil tetis ja piti tehdä joku facebook-mainos niille. Tän kurssin jälkeen must tuntuu, et jos pitäis tehdä tollanen päivitys uudestaan, ni oisin valmiimpi ja tietäsin mitä voi sanoo ja mitä ei voi sanoo siinä.

Monet haastateltavat kertoivat myös motivaation muutosagenttina ja itselle tärkeiden asioiden puolestapuhujana toimiseen lisääntyneen.

H1: Joskus yläasteella mä jaoin paljon kantaa ottavii juttuja mun Snapchatissa ja Mystoryssa, mut sit mä lopetin sen. Nyt tän kurssin jälkeen mul on enemmän sellanen olo, et nyt mä haluan taas jakaa niit asioita ja sanoo mun mielipiteitä.

H16: ..me tehtii niit argumenttijuttui. Tai no se oli kyl silloin pakollinen mut se autto aika paljon olee eri mieltä.

Haastateltavat tuottivat kuitenkin myös paljon epävarmuutta median tuottamiseen liittyen. Monet tuntuivat näkevän vain suurta vaivaa vaativat tuotokset esimerkiksi perinteiseen printtimediaan mediasisällön tuottamisena ja sen vuoksi eivät osanneet sanoa osaisivatko tehdä sitä työpajojen jälkeen sen enempää kuin ennenkään.

11.6 Yleinen palaute

Työpajoista saatu palaute ei perustu varsinaisesti mihinkään teoriaan ja on kerätty hyvin yleisellä tasolla tuottamaan tietoa työpajojen käytännön järjestelyistä. Työn tilaaja on toivonut tällaista katsausta, jotta tietoja voitaisiin hyödyntää järjestön tulevaisissa työpajakonaisuuksissa. Molemmat haastatellut ryhmät antoivat samankaltaista ja yhtenevää palautetta työpajoista. Muutama pääteema nousi selkeästi esiin kummallakin kerralla.

Hyvä ryhmähenki ja keskusteleavuus koettiin opettavaiseksi. Kummatkin ryhmät kertoivat työilmapiirin työpajoissa olleen hyvä ja salliva. Lähes kaikki kokivat tulleen kuulluiksi ja kuunnelluiksi keskusteluissa. Monen mielestä hyvä ilmapiiri mahdollisti vastakkaisten mielipiteiden julkittomisen rakentavasti. Eriävät mielipiteet taas koettiin positiivisen kautta omaa näkemystä laajentavina ja mielenkiintoisina. Osallistujat kertoivat oman lähipiirinsä olevan hyvin paljon samaa mieltä eri aiheista, joten oli opettavaista kuulla keskusteluita myös vastapuolelta, mitä ei arkielämässä samalla tavalla tule vastaan.

H6: ..ja se oli kiva et, vaik ihmisil on eri mielipiteit ni sit ne ei oo sillee sä oot vääräs ja mä oikees asenteel. vaan se on ollu enemmän sellast et toi on sun ja tää mun mielipide, ja se on ok.

Projektit ja vierailijat olivat arvostettuja. Projektimuotoinen työskentely oli osallistujien mieleen ja monet kertoivatkin, että oma perehtyminen käsitelyihin aiheisiin ja syvälinen tutkiminen tehostivat oppimista verrattuna aiemman elämän työskentelytapoihin. Aiheet olivat sen verran mielenkiintoisia, että oppiminen tapahtui ikään kuin sivutuotteena tutkittaessa kiinnostavaa asiaa. Vierailijoista pidettiin myös. He olivat hyvin valittuja ja vakuuttivat osallistujat. Varsinkin burkakiellosta puhuneita vierailijoita kuvailtiin opettaviksi, asiallisiksi, vaikuttaviksi ja avointa keskusteluilmapiiriä vahvistaviksi. Heiltä opittiin myös paljon uutta hyödyllistä termistöä.

Kurssin näkyvyys kouluissa, kurssin nimi ja sisällön kuvaus saivat kriittisempää palautetta. Osallistujien näkemyksen mukaan kurssin näkyvyys kouluissa voisi olla suurempi ja sitä voisi "mainostaa" enemmän. Ilmeisesti ei ole ollut yleisesti tiedossa, että tällaisiin työpajoihin on mahdollisuus osallistua ja siitä saa kurssimerkinnän. Opettajia ja opinto-ohjaajia voisi siis motivoida puhumaan työpajoista enemmän, jos vastaavaa jatkossa järjestetään.

Joidenkin osallistujien toiveena oli, että vastaavanlaisia työpajoja mainostettaisiin nimenomaan kantasuomalaisille, jotka eivät välttämättä kohtaa rasismia ja muita kurssin aiheisiin liittyviä teemoja päivittäisessä elämässään mutta voisivat hyötyä lisääntyneestä tietoisuudesta aihepiirien osalta. Tällainen kohdennettu tiedottaminen ei kuitenkaan välttämättä sovi koulujärjestelmäämme ja voi olla hieman kyseenalaista eettisistä näkökulmista.

Kurssin nimi koettiin hieman harhaanjohtavaksi. Ilmeisesti African Care -järjestön nimi oli korostunut kurssiesittelyssä eikä lähes kellekään ollut lainkaan itsestään selvää mitä kurssi käsittelee. Muutama osallistuja kertoi mm. luulleensa, että kurssilla käsitellään afrikkalaista kulttuuria. Monet uskoivat myös, että toisenlainen nimeäminen olisi voinut kasvattaa osallistujamääriä. He kokivat, että tiedostavuus ja erilaisuuden kunnioittaminen ovat nykypäivänä tavoiteltuja ominaisuuksia, joita myös muut arvostavat.

Lisäksi eräässä koulussa opettajat/opettaja oli kokenut työpajat liian ideologiseksi, jotta ne voitaisiin hyväksyä osaksi virallista lukion oppimäärää. Osallistujien ehdotus tämän välttämiseksi olisi muotoilla kurssin teemat neutraalimman kuuloisiksi esiteltäessä niitä kouluille. Kukaan ei ollut itse kurssilla kokenut mitään ideologiaa tuputettavan ja jokainen oli saanut olla juuri sitä mieltä asioista, kun halusi. Jälkimmäistä jopa korostettiin työpajoissa.

Edellä kuvatun palautteen lisäksi moni olisi toivonut kurssin alkavan aikaisemmin päivällä, jotta sinne olisi voinut tulla suoraan koulusta, eikä kodin kautta. Argumentaatio ja väittelyt koettiin jääneen melko pintapuoliseksi. Osallistajat kertoivat lukiossa opetetavan väittelyä työpajoja syvällisemmin. Kaiken kaikkiaan työpajoista saatu palaute oli positiivista ja osallistajat olivat kokeneet ne mielekkäiksi sekä opettavaisiksi ja toivoisivat kaikkien ihmisten saavan opetusta samankaltaisista sisällöistä.

12 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, kokevatko African Care ry:n työpajoihin osallistuneet nuoret medialukutaitonsa kehittyneen työpajojen seurauksena ja millä tavoin. Tulosten perusteella voidaan sanoa nuorten kokevan medialukutaitonsa kehittyneen kaikista tarkastelluista näkökulmista jonkin verran.

Yksi medialukutaidon perustavanlaatuinen elementti on kriittisyys ja sen koettiin yleisesti lisääntyneen työpajojen jälkeen osallistujien keskuudessa. Vaikka olikin monia, jotka eivät osanneet varsinaisesti ottaa kantaa suhtautumisensa muuttumiseen, oli heistäkin suurin osa alkanut kiinnittämään yleisesti enemmän huomiota mediassa esiintyviin epäoikeudenmukaisuuksiin. Perustan tämän väitteen haastattelutilanteessa käytyyn tarkentavaan keskusteluun.

Oikeastaan kaikkien muidenkin tarkasteltujen teemojen kohdalla (mediakuvasto, esitettyjen näkemysten yksi-/monipuolisuus, median luomat stereotypiat ja valmius tuottaa mediaa itse) vastaajien näkemykset jakoutuivat edellä kuvatun kaltaisesti. Suuri osa koki käsitystensä muuttuneen, mutta moni myös vastasi, että ei osaa sanoa. Huomionarvoista on mielestäni, että hyvin marginaalinen joukko vastasi, että ei kokisi jonkin tarkastellun medialukutaidon osa-alueen kehittyneen lainkaan. Niissäkin teemoissa, joissa viittaus tulos poikkesi edellä kuvatusta trendistä, paljasti tarkentava keskustelu yleisen näkemyksen olevan jokseenkin samankaltainen kuin muissakin teemoissa. Olen tullut johdopäätökseen, että en osaa sanoa -vastausten määrään on looginen selitys.

Esittämieni väittämieni muotoilu ei ollut ilmeisesti aivan täysin onnistunut näin jälkikäteen nähtynä. Esimerkiksi sana ”muuttunut” osallistujien ajattelun suhteen koettiin haastattelutilanteessa käydyn keskustelun perusteella ehkä liian jyrkäksi ja ajateltiin, että ajattelun olisi täytynyt kääntyä päinvastaiseksi, jota sen voitaisiin sanoa varsinaisesti *muuttuneen*. Osallistujat eivät kokeneet syventymistä jo aiemman kaltaisen suuntaan varsinaisena *muutoksena*, joka saattoi aiheuttaa haastatteluväittämien väärinymmärtämistä. Oli kuitenkin hyvä, että haastattelurunko oli vain puoliksi strukturoitu. Se antoi mahdollisuuden tarkentaa ajatuksia ja korjata viittausvastausta, jos keskustelun myötä haastateltavasta alkoi siltä tuntumaan. Näin ollen tulokset saatiin vastaamaan todellisuutta.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan kootusti todeta, että nuorten medialukutaidot olivat jo varsin harjaantuneita valmiiksi. Lähes kaikki kuitenkin kokivat taitojensa syventyneen tai laajentuneen ainakin jollain tasolla. Nuoret ovat siis jo valmiiksi taitavia, mutta tarvetta vastaavanlaisille työpajoille on varmasti myös jatkossa.

Tulosten ja saadun palautteen perusteella African Care ry:n työpajakokonaisuudet olivat varsin onnistuneita ja saavuttivat tavoitteensa nuorten medialukutaidon kehittymisestä. Palautteen mukaan työpajakokonaisuudet olivat opettavaisen lisäksi myös pidettyjä.

Työpajakokonaisuuksien järjestämistä kannattaa ehdottomasti jatkaa tulevaisuudessa. Myös muut alan toimijat voisivat inspiroitua näistä ja järjestää samankaltaista ajan-kohtaista ja tarpeellista toimintaa.

13 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tarkastellut työpajakokonaisuudet olivat tehokkaita ja saavuttivat tavoitteensa tarkastelluilta osin. Joitain kehittämisehdotuksia nousi myös esiin. Olemme saaneet huomata, että nuoret ovat varsin taitavia median kanssa. Tämä nähdään sekä tavallisessa arkielämässä, että tämän opinnäytetyön tuloksissa. Onkin siis syytä pohtia, voitaisiinko nuorten pätevyys huomioida ja mahdollisten tulevien työpajakokonaisuuksien haastavuustasoa nostaa ja aihepiirejä mahdollisesta syventää medialukutaidon osalta. Tällä tavoin jo valmiiksi valveutuneet ja älykkäät nuoret pääsisivät kehittämään taitojaan entistä tehokkaammin. Siitä hyötyisivät niin nuoret itse, kuin yhteiskuntamme yleisestikin, saadessaan entistä pätevämpiä tulevaisuuden osaajia joukkoomme. Osallistujilta saadun yleisen palautteen perusteella on myös joitain käytännön asioita, joita työpajakokonaisuuksia järjestettäessä olisi hyvä miettiä uudelleen. Ensinnäkin työpajakokonaisuuden markkinointia ja esitystapaa olisi hyvä selkeyttää paremmalla otsikoinnilla ja sisällönkuvauksella lukioiden kurssitarjonnassa. Toiseksi aikaisempi alkamisajankohta iltapäivästä sopisi nuorten aikatauluihin paremmin.

Arvioidessani tätä opinnäytetyötä ja omaa työskentelyäni olen huomannut niissäkin kohtia, joita on syytä tarkastella kriittisesti. Ryhmähaastattelu koostui kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta osuudesta. Saatua tulokset tästä opinnäytetyöstä kyseenalaistan kvantitatiivisen viittausosuuden tarpeellisuuden. Uskon, että pelkkä keskustelumainen haastattelu ilman kyllä, ei, en osaa sanoa -osuutta olisi riittänyt ja tuonut selkeämmin esiin haastateltavien kokemuksia. Pelkkä keskustelumainen ryhmähaastattelu olisi ollut osallistujille helpompi hahmottaa. Nyt haastatteluissa meni aikaa haastattelun etenemisen kuvaamiseen ja selittämiseen osallistujille. Lisäksi viittausosuus oli melko jyrkkä ja aiheutti mahdollisesti väärinkäsityksiä ennen, kun pääsin avaamaan väittämien varsinaista tarkoitusta vastaajille. Viittaa tällä mm. edellisessä luvussa kuvattuun muuttua -termin ymmärtämiseen. Jos kvantitatiivisen osuuden säilyttäisikin vastaavissa töissä jatkossa, olisi haastatteluväittämien muotoilu ja sanavalintoja syytä miettiä hyvin tarkasti uudelleen. Yksi aspekti, jonka olisin myös voinut tuoda lisää tähän työhön, on tulosten vertailu eri aikojen kuluessa työpajakokonaisuuksiin osallistumisesta. Tulosten perus-

teella voidaan kuitenkin sanoa, että aiempien ja juuri työpajakokonaisuutensa päättäneiden koetussa medialukutaidon kehityksessä ei näytä olevan juurikaan eroa lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä.

Eettisestä näkökulmasta koen tämän opinnäytetyön onnistuneen hyvin. Olen osoittanut haastatteluvastaukset juuri niin kuin osallistujat ovat ne antaneet. Olen tiedottanut yhteistyökumppania ja haastatteluihin osallistuneita nuoria tämän opinnäytetyön toteuttamisesta ja sen käyttötarkoituksista parhaan kykyni mukaisesti. Haastattelumateriaalit olen säilyttänyt asianmukaisesti ja pois kolmansien osapuolien saatavilta. Materiaalit myös hävitetään asianmukaisesti. Mitään henkilötietoja ei ole kerätty. Olen huomionnut haastatteluun osallistuneiden alaikäisyyden enkä ole kysynyt heiltä esimerkiksi hyvin sensitiiviseksi nähdystä aiheista. Kaikki osallistujat olivat yli 15-vuotiaita. Aihepiiri ei ollut millään tavalla arka tai henkilökohtainen, joten koen haastateltavien oman suostumuksen riittäneen haastatteluun osallistumisesta. Lähteiden käytössä olen harjoittanut lähdekritiikkiä ja punninnut jokaisen lähteen luotettavuuden tarkasti harkiten. Kaikki lähdemateriaalit ovat asianmukaisesti merkittynä niin tekstiviitteissä, kuin lähdeluettelossakin.

Tarkastellessani omaa oppimistani tämän opinnäytetyön myötä olen havainnut kehitystä monella saralla. Työskentelyprosessi on ollut pitkä ja sen varrella olen tutustunut erilaisiin tutkimusmenetelmiin ja laittanut teorian käytäntöön. Tutustuin ryhmähaastattelun periaatteisiin ja käytäntöihin varsin syvästi ennen haastattelujen pitämistä ja sain tästä arvokasta kokemusta. Työn tilaajan ja oppilaitoksen asettamat reunaehdot opinnäytetyön rajaamiselle olivat keskenään hieman ristiriitaiset ja olen oppinut tasapainottelemaan näiden vastakkaisten toiveiden rajamaastossa. Omalla osallistumisellani työpajakokonaisuuksiin olen ikään kuin opinnäytetyöskentelyn sivutuotteena päässyt kuulemaan äärettömän mielenkiintoisia avauksia globaalikasvatuksen teemoista sekä kuulemaan ilahduttavan valveutuneiden ja aktiivisten nuorten käymää yhteiskunnallista keskustelua.

Gloaalikasvatus aiheena aina vain ajankohtaisempi. Vuoden 2015 pakolaiskriisiksi kutsutun jättimäisen ihmisvaelluksen jälkeen ei ole ollut hetkeä, ettei monikulttuurisuuteen, maahanmuuttoon, rasismiin ja maailman ihmisoikeustilanteeseen yms. liittyvät asiat olisi olleet esillä mediassa ja sitä kautta yleisessä keskustelussa. Asenteet ovat muuttuneet yhä enemmän polarisoiduiksi ja nykyään näyttäisi siltä, että olet joko ”suvakki” tai rasisti – Ainakin jos digimedioiden kommenttiosioiden Villiä Länttä katsoo. Median välittämät käsitykset ja kuvastot ovat ratkaisevassa roolissa erilaisten näkemysten esittämisessä

ja muovaamisessa. Kaivataan laajempaa ymmärrystä ja faktaan perustuvaa tietoa maailman asioista ja ennen kaikkea siitä, ettei kaikki ole mustavalkoista. Olemme ihmisiä ja yksilöitä maailmankolkasta riippumatta. Globaalikasvatus myötävaikuttaa tämän ymmärryksen syntyyn ja medialukutaitojen vahvistaminen onkin yksi sen tärkeimmistä tavoitteista. Tämä opinnäytetyö voi omalla pienellä panoksellaan auttaa suuntaamaan huomiota globaalikasvatukseen ja sitä kautta nuorten medialukutaidon kehittämiseen. Nämä teemat kietoutuvat yhteen maailmanlaajuisesti ja ovat ratkaisevassa asemassa yksilön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin, sekä globaalien yhteisvastuun ajatuksen vahvistamisessa. Yksi haastattelemistani nuorista kiteytti tunnelmansa kauniisti:

H17: Oon oppinu tällä kurssilla enemmän maailmasta, kun missään muualla!

Lähteet

African Care ry n.d. a. Meistä. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/jarjesto/kumppanit/>>. Luettu 3.10.2018.

African Care ry n.d. b. Suomen toiminta. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/suomen-toiminta/>>. Luettu 3.10.2018.

African Care ry n.d. c. Kehitysyhteistyö. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/kehitysyhteistyö/>>. Luettu 3.10.2018.

African Care ry n.d. d. Globaalikasvatustyö. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/globaalikasvatustyö/>>. Luettu 3.10.2018.

African Care ry n.d. e. Kouluvierailut toiselle asteelle. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/kouluvierailut/>>. Luettu 3.10.2018.

African Care ry n.d. f. Valtarakenteet näkyviksi -kurssi. Verkkodokumentti. <<http://www.africancare.fi/valtarakenteet-nakyviksi-kurssi/>>. 3.10.2018.

Buckingham, David 2003. Media Education. Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press.

Docventures Talk Show: Onnistunut kosinta ja kaksi Tunnaa - vieraat hämmentyivät feikkiä vai faktaa -keskustelussa 2018. Tuotantoyhtiö: YLE. Dokumenttisarja. Esitetty Yle TV2:ssa 9.10.2018. Saatavana osoitteessa: <<https://areena.yle.fi/1-4360905>>.

Duodecim 2010. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuslausuma. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

Esiopetuksen OPS perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Forss, Marko 2013. Nettipoliisi ja nuoret sosiaalisessa mediassa. Teoksessa Kupiainen, Reijo & Kotilainen, Sirkku & Nikunen, Kaarina & Suoninen, Annika (toim.): Lapset netissä – Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä. Helsinki: Mediaskasvatusseura. 60–66. Saatavana osoitteessa: <<https://mediakasvatus.fi/materiaali/lapset-netissa-puheenvuoroja-lasten-ja-nuorten-netin-kaytosta-ja-riskeista/>>. Luettu 20.3.2019.

Grönqvist, Janica 2018. Tubettajat mediakasvattajina? Opinnäytetyö. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Media-alan koulutus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.theseus.fi/handle/10024/151129>>. Luettu 20.3.2019.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla – Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Helsingin Sanomat 2019. Koko maailman ilmastolakko. Verkoartikkeli. Julkaistu HS.fi verkkopalvelussa 15.3.2019. Päivitetty 16.3.2019. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006036750.html>>. Luettu 20.3.2019.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Jääskeläinen, Liisa 2010. Kansainvälisyyskasvatuksesta globaalikasvatukseen. Teoksessa Törmälehto, Terhi (toim.): Maailma tuli tunnille – Kansainvälisyyskasvatus osana äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto. 9–17. Jyväskylän yliopiston kielikeskus n.d. Netro -verkkomateriaali. Multimodaalisuus. Verkkodokumentti. Saatavana osoitteessa: <https://kielikompassi.jyu.fi/resurssikartta/netro/pankki/parametrit_moodi_multi.shtml>.

Kepa ry 2014. Kepa: Suhteettoman suuret leikkaukset kehitysyhteistyövaroihin kehysrii-hessä. Verkkodokumentti. <<https://www.kepa.fi/uutiset-media/tiedotteet/kepa-suhteettoman-suuret-leikkaukset-kehitysyhteistyövaroihin>>. Päivitetty 26.3.2014. Luettu 4.10.2018.

Kepa ry n.d. a. Mikä globaalikasvatus?. Verkkodokumentti. <<https://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus>>. Luettu 2.10.2018.

Kepa ry n.d. b. Teemat. Verkkodokumentti. <<https://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus/teemat>>. Luettu 2.10.2018.

Korpela, Eveliina 2018. Vaikuttaja valitsee viisaasti. Kielikuraattori-blogi. Blogipostaus 5.9.2018. Saatavana osoitteessa: <<https://kielikuraattori.wordpress.com/2018/09/05/vaikuttaja-valitsee-viisaasti/>>. Luettu 20.3.2019.

Koskiahio, Briitta & Nurmi, Johanna & Virtanen, Petri 1999. Kansalaisen sosiaalipolitiikka – Kansalaisyhteiskunta ja hyvinvointivaltio 2000-luvulla. Porvoo: WSOY.

Kotimaisten kielten keskuksen kielitoimiston sanakirja 2018. Saatavana osoitteessa: <<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>>. Päivitetty 6.6.2018. Luettu 5.12.2018.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus ja mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.

Lukion OPS perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Maailma koulussa n.d. Kepa ry. Globaalikasvatuksen mahdollisuudet -seminaarin osallistujaesite. Saatavana osoitteessa: <<https://www.gloaalikasvatus.fi/tiedostot/punainen-lanka-2014-web.pdf>>. Luettu 2.10.2018.

Maastrichtin julistus 2002. Maastricht global education declaration. Euroopan Unioni. Saatavana osoitteessa: <https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_EuropeanPolicy-Frameworks-TheMaastrichtDeclaration2002.pdf>. Luettu 3.10.2018.

Messarís, Paul 1999. Visual Aspects of Media Literacy. Journal of Communication. Win-ter 1998. Vol 48. Issue 1: 70–80.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2013. Kooste vuosina 2009–2013 Suomessa tehdyistä nuorten median käyttöön liittyvistä tutkimuksista. (toim.): Rahja, Rauna. Helsinki: Mediakasvatusseura. Saatavana osoitteessa: <<https://mediakasvatus.fi/materiaali/nuorten-mediamaailma-pahkinankuoressa/>>. Luettu 20.3.2019.

Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Oulun Ammattikorkeakoulu n.d. Johdanto. Verkko-oppimateriaali. <<http://www.oamk.fi/amok/oppimat/LO/Oppimismakemys/index.html>>. Luettu 4.10.2018.
Pelttari, Antti 2010. Ennen maailma jakautui vain kahtia, nyt se on tuhansina pirstaleina – kansainvälisyyskasvatus ja media. Teoksessa Törmälehto, Terhi (toim.): Maailma tuli tunnille – Kansainvälisyyskasvatus osana äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto. 85–95.

Perusopetuksen OPS perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet – Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Lindqvist, Tuija & Maaniittu, Maisa & Niemi, Eila & Paasio, Petteri & Paija, Leea. (suom.). Helsinki: Tammi.

SoMe ja nuoret 2016. Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Suomessa asuvien 13-29 -vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnä-olo. Oulu: ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. Tiivistetty versio tuloksista saatavana osoitteessa: <<https://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/1-nuoret-ja-ajankaytto/>>. Päivitetty 1.9.2016. Luettu 5.12.2018

Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet n.d. Ulkoministeriö. Verkkodokumentti. <<https://um.fi/suomen-kehityspolitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet>>. Luettu 3.10.2018.

Tynjälä, Päivi 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena – Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

VGK-hanketukihakemus 2016. Tunnus UHA2016-002318. Helsinki: Ulkoasiainministeriö. Kehityspoliittinen osasto. Valtionavustushakemus hankkeelle Valtarakenteet näkyviksi – globaalien valtarakenteiden vaikutus kehitysmaiden naisten elämään.

Yhdistyneet kansakunnat 2016. Suomi ihmisoikeustoimijana. Verkkodokumentti. <<https://www.yk.fi/node/466>>. Päivitetty 27.6.2016. Luettu 4.10.2018.

Liite 1. Suostumuslomake ryhmähaastatteluun osallistuneille

Liitteen sisältö

Suostumus ryhmähaastattelututkimukseen osallistumisesta

Ryhmähaastattelun tarkoitus on kerätä aineistoa AMK-opinnäytetyötä varten.

Ryhmähaastattelussa kerätyt tiedot säilytetään nimettömänä eikä haastateltavien henkilöllisyyttä voi yhdistää tuloksiin.

Haastatteluaineisto hävitetään heti, kun se on analysoitu eikä ole enää tarpeen tutkimuksen tekemiselle.

Osallistumisen voi halutessaan keskeyttää milloin tahansa eikä siihen tarvitse antaa perusteita.

Olen yli 15-vuotias ja annan suostumukseni haastattelulle:

Kyllä

Ei

Päivämäärä: 24.10.2018 / 15.11.2018

Nimi

Allekirjoitus

